

Føroyar og Åland — nakrar hugleiðingar yvir evnið heimastýri

Fridtjof Diesen, norskur blaðmaður, sum vitjaði Føroyar í vetur og helt fyrilestrar í teimum ymsku javnaðarfelgunum og skrivaði fleiri greinir til SOSIALIN, hevur sent okkum hesa grein um heimastýrsmál Alendinganna sammett við føroyska heimastýrið.

Føroyar og Åland — Noen betraktninger over temaet heimestyre

Jeg griper meg ofte i å lage sammenligninger mellom det som er likt og ulikt når det gjelder de to ovenstående øygruppene. Arealet er omtrent det samme og ligger sånn omkring 14—1500, men Åland har så mange flere øyer. Man regner med hele 656 småøyer. Føroyar har borti imot 36000 innbyggere og landets eneste by, Tórshavn, no vel 9000 innbyggere. Åland noe mindre, omlag 31000 og 7000 i hovedstaden og landets eneste by, Mariehamn.

ÅLAND — DET STRATEGISKE SKJÆREPUNKT

Mens dere har 60 kommuner har Åland bare 15 sogn med kommunalt sjølstyre. Og vi kan i likhet med Føroyar fastslå at det er ført en lang og hård kamp for å nå den grad av sjølstyre som man har i dag. Åland ligger midt i et strategisk skjærepunkt mellom øst og vest. Versailles-traktaten førte med seg en god ting, tross de ulykker den innebar, og det var en viss retts beskyttelse for de nasjonale mindretall i Europa. Når det alikevel bar galt avsted så er skylden den at Hitlers nasjonalsosialistiske undergravningsarbeide førte med seg at Østerrike, Tsjekkoslovakia og Polens tyske mindretall ble årsaken til den annen verdenskrigs katastrofer og tragedier.

96 PST. FOR TILSLUTNING TIL SVERIGE

Da Finland i 1809 ble russisk stormyrstendomme kom Åland også med i de politiske beregninger. Sverige som var Ålands gode venn og beskytter makttet ikke å redde det ved den fredsforhandlingen som fant sted i den finske byen Fredrikshavn. Russland holdt fast ved at Åland skulle være Tzarrikets

ytterste forpost mot vest. Ved neste korsveg på Krimkonferansen femti år senere i Paris forlangte russerne at Øyene skulle demilitariseres og at det ikke skulle bestefes i framtida. Men under første verdenskrig brøt russerne denne avtalen. En folkeavstemning i 1919 om tilslutning til Sverige fikk hele 96 %. Det var altså ikke Russland denne gang, men Finland man ville løsrive seg fra. Åland fikk jo føling med den ulykksalige borgerkrigen i Finland. Senere var Ålands sjølstyrstatus mellom den svenske, finske regjering og Nasjonenes Forbunds juridiske kommisjon. Det var bittert for Åland å se at folkeavstemningen ble oversett enda den overveieende delen hadde stemt for Sverige, ikke minst på grunn av at Ålands befolkning taler svensk.

UTILFREDSTILLENDE SJØLSTYRE FOR ÅLAND

I 1920 vedtok Finlands Riksdag en sjølstyrelov for Åland men denne loven tilfredstilte ikke ålendingenes krav. Det var no finske troppestykker på øyene og ålendingene var meget oppbrakte over at to sjølstendighetsjempere ble holdt i fengsel. Finland ble holdt som en fremmed makt. Alikevel var det positivt med at sjølstyreloven ga adgang til at svensk ble brukt av både myndighetene og skolene. Men den ålandske interresse for Finland var minimal det hendte at de boykottet de finske valgene. Ålands folk er nemlig representert i den finske riksdag, slik som Føroyar i det danske Folketing. De har no rett til en plass i Riksdagen etter den nye loven.

NFS råd måtte megle mellom de stridende parter for de måtte kompromisse så godt de kunne. Finland beholdt suvereniteten og

Åland beholdt sin slette heimestyre lov. Sverige passet på at Åland ikke ble militarisert. Åland ble nøitralt slik som Foreks, Schweitz.

FINLAND GAR I GANG MED AT BEFÆSTE ØYENE

Senere i tretti åra ble NF, svakere og svakere og det førte med seg at Finland gikk i gang med å befeste øyene. I oktober 1938 foreslo den finske regjering at det burde innføres verneplikt på Åland. Det aviste det ålandske Lands ting dette med 100 % tilslutning. Sverige støttet no den finske forslaget på grunn av den spente situasjon. Dermed fikk Sovjetunionen påskudd til å befeste innfarten til Leningrad. Da Finland ble trukket inn i krigen den 30. november 1939 var det ingen som kunne hindre at Ålands sjølstende og nøitralitet ble neglisjert. Det beste hadde nok no vært en avtale med det nøitrale Sverige.

PRESIDENTEN NEDLÆGGER VETO 32 GANGE

I 1944 fikk Finland sin våben-tilstand med Sovjetunionen. Da passet det for Åland å framme sine sjølstendekrav igjen. Hvor ganske anderledes syntes no Sveriges holdning i 1945 enn det djerpe svaret som Hjalmar Branting ga Ålands folk i hans hyldest 1921. Finland regnet Sverige som en fremmed makt. Striden raste videre. Og Ålands folk fant seg ikke i en måtelig revisjon av sjølstendeloven. — Så endelig i 1952 trådte no en fordelaktig lov i kraft. Den kom sent, men godt. Alle bestemmelsene var nøye overveiet. Grensene mellom Landstingets og den finske riksdag kompetanse var tydelig og markert. Men den finske presidenten hadde vetorett. Han kunne bruke det mot Ålands Landsting. Et år nedla den finske presidenten veto, ikke mindre en 32 ganger! — Men ellers har Finlands president nok vært forsiktigere i dette stykke.

ÅLANDS FORHOLD

TIL FREMMEDE MAKTER

Når det gjelder forholdet til fremmede makter har Ålands Landsråd og Landsting mere løse toyer enn på Føroyar, Norge, Sverige, Danmark, Nederland og Sovjetunionen har sine egne konsuler i Mariehamn. Både Føroyars og Ålands Lag og Landstings områder er nøye fastsatt når det gjelder den lovgivende og utøvende makt. Ålands lover trer i kraft etter at både Finlands Riksdag og Landsting har vedtatt dem. Åland har enn videre rett til vedta eller forkaste internasjonale avtaler, traktater med fremmede makter og

kan opheve eller avike fra Sjølstyreloven.

HEIMSTADSRETT OG

RETT TIL AT KJØPE JORD

På Føroyar er innbyggeren den som er manntallsskrevet der. Så enkelt er det ikke å få heimstadsrett på Åland. Tidligere fikk man borgerrett etter fem år, men no må man søke om bevilgning hos Landsrådet (Sjøltmønstierren). Røtten til å kjøpe jord er knyttet til heimstadsretten. Vil en sammenlutning kjøpe jord må alle styremedlemmene ha ålandsk heimstadsrett.

Man har håpet på en bedre samarbeide med det svenske mindretalls representanter i den

finske Riksdagen som er delt av det liberale svenske folkepartiet, socialdemokratene og folkederokraten.

ÅLANDS FLAGG I MASTEN — DET FINSKE AGTER

Føroyar og Åland er befriet for verneplikt, med den forskjell at Føroyar-boeren kan miste sin «munitet» dersom han flytter til Danmark. Landskaper Åland har full rett til å eie statens jord. Det samme skjedde på Island i 1918 da det også fikk en status som sjølstendig. Med det samme Island nevnes kan det jo sies at både Island og Åland har gått 100 % inn for sin frihed og sitt sjølstende. Begge øyrikene har sine egne flagg. Men her er det også en for- (Framhald å 2. side).

Føroya Læraraskúli

Nýggjur fyrireikingarflokkur byrjar 18. august í ár. Tey, sum ynskja at vera við, mugu hava fylt 17 ár innan 1. mars og mugu senda ína umsókn um upptøku innan 1. juni. Umsóknarbløð og nærri frágreiðingar fáast við at venda sær til skúlan.

1. flokkur verður eingin í ár.

Th. Nygaard

Boðgenta

Kvik og álitandi boðgenta søkist til 1. mai. Nærri við at venda sær til fyrstoðukvinnuna á stoðini í Havn.

Telefonverkið

FÆRØSK MARGARINE

Vita No 1

VITAMINISERET

FÆRØSKT PRODUKT

FINT PRODUKT

GALVANISERAD RØR:

1/2" 3/4" 1" 1 1/4" 1 1/2" og 2".

Eisini óga vaniserað, og øll sløg av rørdelium. Einans fyrsta fløktis rør og rørdelir.

Fáast útið hjá

PI. MARIA POULSEN

Telefon 2400 og 2001.

NORÐOYA SPARIKASSI

tlf. 5043

stovnaður 1919

tlf. 5043

Sparikassin er opin kl. 10—12 og 14—16, leygardag 10—12½.

Lán verða givin móti veð í jørd og bygningum.

Renta av innskoti er 3½ % p. a. og av innskoti uppá uppsøgna 4 % p. a.

KEYPSAM-TØKUNAR

slaktari

útbjóðar:

Ferskt ísl. lambskjøtt 1/2 kg 3,75
Saltað « « « 3,75
Oksasteik, kvígu, frá « « 4,50
Suppkjøtt pr. 1/2 kg 4,00
Wienarpylsur pr. 1/2 kg 4,75
Dunnur (1600 gr.) pr. stk. 19,95
Hønur (1400 gr.) pr. stk. 14,25
Høsnarung. (560 gr.) pr. stk. 7,25
Bacon snittur pr. 1/2 kg 3,75
Røkt str. flekk v/bæini pr. 1/2 kg 5,00
Sviðin skotsk seyðarh. bert 4,95
Ræstur fiskur pr. 1/2 kg 1,95
Garnatál pr. 1/2 kg 6,00
Turrur fiskur (trollarafiskur) 3,00
Spik, tursaltad pr. 1/2 kg 1,00
Grind og spik, útvaðnað pr. 1/2 kg 1,25
Oksatál, í pk. pr. 1/2 kg 2,00
Lambatál pr. 1/2 kg 2,25

Okkara motto er.
bert tað besta

Frískt grønmeti

frá Keyppsamtøkuni:

Bananir, pr. 1/2 kg 1,48
Blomkál, « stk. 1,98
Agurkur, « « 1,25
Súreplir, 1/2 kg 1,85-1,65-1,25
Perur, « « 1,80
Appelsinir, pk. á 1 kg 1,98

Heimkomið

við Tjaldur:

Kryddarar, 2 pk. v/ rabat 1,58
Reyðrotur, 1 kg glas 3,98
Reyðkál, 20 oz ds. 1,78
Fersken, 1/2 ds. 3,65
Feit silð í tomat, st. ds. 1,98
Sardinir « « 0,88
3 rull. toiletppapír, krepp 0,99

Gerist limir í **KEYPSAMTØKUNI** og fá lut í ágóðanum

Kuldaskáp

170 l Major 777,00

Køksgardinur

27,85 - 28,85 - 31,85 - 32,50